

Uralica 1
Helsingiensa

Lähivertailuja 18

TOIMITTANEET
HELLE METSLANG
JA RIHO GRÜNTAL

HELSINKI 2008

Sihitisesarnased määrused: kui sarnased?

HELENA METSLANG

Tartu Ülikool

1. Sissejuhatus

Objektikäändelised määraadverbiaalid on rühm määrusi, mis paiknevad objekti ja adverbiaali piiril. Artikkel vaatleb määraadverbiaale, mis vormistuvad nominatiivis, genitiivis ja partitiivis ning mille puhul esineb objekti käändevaheldusele sarnane totaalse-partsiaalse vormivariandi vaheldus. Nagu objektigi puhul, on määraadverbiaalide käändevaheldus seotud lause aspektuaalse tähendusega, olemata siiski sama regulaarne. Objekti kääned mõjutavad ka mitmed süntaktilised piirangud (näiteks esinemine erinevates verbikonstruktsioonides), kuid seni ei ole käsitletud, kuidas need piirangud mõjutavad määraadverbiaalide esinemust ja käändekasutust. Artikkel võrdleb määraadverbiaalide vormivalikuid objektiga eeskätt aspektivahelduse semantika ning süntaktiliste tingimuste alusel.

Vaadeldavad lauseliikmed kuuluvad kahte määruste liiki: ajaadverbiaalid (kestus- ja korduvusmäärused, näited 1–2) ja kvantumiadverbiaalid¹ (3). Sihitisesarnased määraadverbiaalid vastavad küsimustele *kui kaua?*, *kui tihti?*, *mitu korda?* ja *kui palju?* ning väljendavad ajalist kestust ja korduvust, vahemaa pikkust, millegi kaalu, mahtu, maksumust jms.

(1) *Ta elas peaaegu kogu aja Prantsusmaal.*

¹ Artiklis on kasutatud eri määruseliikidesse kuuluvate sihitisekäändeliste määruste kohta Soome lingvistikast alanud traditsiooni järgides terminit määraadverbiaal ja kvantumit väljendava määruse kohta terminit kvantumiadverbiaal / hulgamäärus.

- (2) *Kohus arutas Niktini kriminaalasja kolm korda.*
 (3) *Tallinki brunch maksab 125 krooni.*

Töös on võetud kasutusele termin *osma*, millega tähistatakse objekti-
 käändelisi kestus-, korduvus- ja kvantumiadverbiaale. Kuna viimane väl-
 jend (väljendite loetelu) on terminiks liiga pikk, on asjakohasem lühem
 termin. *Osma* on määratluse 'objektisarnane määraadverbiaal' lühend,
 mida on parem kirjutada väiketähtedega: see võimaldab moodustada ka
 liitsõnu, nt. *kestusosma, hulgaosma, totaalosma, partitiivosma*. Termini
 kasutuselevõtul on eeskujuks soome grammatikakäsitlused, kus analoo-
 gilist määrust nimetatakse *objektinsijainen määrän adverbiali*, lühenda-
 tuna *OSMA* (Tuomikoski 1978: 26), viimases soome keele grammatikas
 juba väiketähtedega termin *osma* (ISK: 926).

Sihitisekäändelisi määraadverbiaale esineb lisaks eesti ja soome kee-
 lele ka näiteks läti, leedu, poola ja vene keeles, kuid neil on sihitisesarna-
 seid semantilisi ja süntaktilisi omadusi erineval määral, erinevates keele
 piirkondades ja kontekstides (Koptjevskaja-Tamm – Wälchli 2001: 669–
 671). Eesti keele osas on vaadeldavat nähtust käsitlenud Lehte Rannut
 artiklis "Objektisarnane ajamäärus eesti keeles" (Rannut 1958) ja Karl
 Kont monograafias "Käändsõnaline objekt läänemeresoome keeltes"
 (Kont 1963: 11–15), soome keele osas on seda käsitlenud ja sihitisega
 võrrelnud Risto Tuomikoski ülevaateartiklis "Objektinsijaisista määrän
 adverbialaista" (Tuomikoski 1978).

Siinses artiklis tutvustatakse esmalt (läänemeresoome) lauseaspekti
 moodustumist ja sissejuhatavalt objekti rolli selles (jaotis 2) ning see-
 järel kolme osmade põhiliiki (jaotis 3). Järgneb analüüs (jaotised 4 ja
 5), mis võrdleb, mil määral eri osmaliigid objektiga sarnanevad. Objekti
 ja osmat võrreldakse kõigepealt aspekti ning Vendleri verbiklasside alu-
 sel (jaotis 4), seejärel kõrvutatakse nende käändevalikuid (jaotis 5): nii
 aspektuaalsetest tingimustest sõltuvaid (jaotised 5.1–5.3) kui põhiverbi
 vormist tulenevaid (esinemine imperatiivses, impersonaalses ja eitus-
 likus konstruktsioonis, esinemine eri infinitiivivormide ja gerundiivi
 konstruktsioonides; jaotis 5.4). Tulemused võtab kokku jaotis 6. Oma-

ette uurimisteedmana edaspidiseks kasvab siinsest artiklist välja osmade piirijuhtumite analüüs.

Nähtuse kirjeldamisel on lähtunud peamiselt eesti ja soome grammatikakäsitlustest ja -uurimustest („Eesti keele grammatika“, Karl Kondi, Henno Rajandi, Helle Metslangi, Natalia Vaissi, Helena Sulkala ja Pentti Leino tööd), Martin Haspelmathi tüpoloogilisest määrustekäsitlusest ning Östen Dahli aspektikategooria käsitlusest. Artikkel lähtub autori bakalaureusetööst (Metslang 2005), mille analüüsimaterjal (ca 500 lauset) on põhiliselt kogutud Tartu Ülikooli korpustest: tasakaalus korpusest (näitelaused lühendiga TK), eesti kirjakeele korpusest (TÜKK) ja süntaktiliselt ühestatud korpusest (SK). Näitelaused on pärit Tartu Ülikooli eesti kirjakeele korpusest ja tasakaalus korpusest, millest keerukamad on lihtsustatud, ning „Eesti keele grammatikast“ (edaspidi: EKG). Vajadusel on kasutatud ka autori keelepädevusel põhinevaid ja Google'i näiteid.

2. Taustast: lause aspekt ja objekti käändevaliku tingimused

1. Östen Dahl on kirjeldanud **situatsiooni aspekti** kui kahe tunnuse – teelisuse ja perfektivsuse – kombineerumist. Situatsioon, protsess, tegevus, verb, verbifraas vm on teeline, kui ta on suunatud eesmärgi või piiri saavutamisele, kus tegevus ammendab ennast ja saab millegi muuks. Tegevus liigub selgelt määratletava punkti suunas, millest edasi ta ei saa jätkuda (näited 4, 5). Situatsioon, protsess, tegevus, verb, verbifraas vm on perfektivne, kui ta on teeline ning kui väidetakse, et eesmärk, piir või lõpp-punkt on saavutatud (4). Kui situatsioon, verb vm sisaldab sisemist viidet lõpp-punktile, kuid väidab, et see on alles saavutamata, on ta teeline, kuid imperfektivne (5). Situatsioon, verb vm, mis ei sisalda sisemist viidet lõpp-punktile, on ateeline ja imperfektivne (6)². (Dahl 1981: 81–82.)

² Dahl kasutab termineid T-omadus (*T property*) ja P-omadus (*P property*), mille aluseks on terminid teeline (*telic*) ja perfektivne (*perfective*).

- (4) *Jüri kirjutas essee.*
- (5) *Jüri kirjutas esseed.*
- (6) *Jüri kirjutas.*

Käesolevas artiklis on eelistatud terminipaare teeline (EKGs piiritletav või piirivõimalusega) ja ateeline (EKGs mittepiiritletav) situatsioonitüüp ning piiritletud ja mittepiiritletud ehk piiritlemata situatsioonitüüp (EKG II: 24; Dahlil vastavalt: perfektiivne ja imperfektiivne, ingliskeelses kirjanduses kasutusel ka *bounded* ja *unbounded situation*).

2. Läänemeresoome keeltes on aspekt **terve lause omadus**. Eesti keeles annavad lause aspektuaalse tähenduse edasi 1) verbi leksikaalne tähendus ja vorm, 2) objekti käändevalik, mille mõju on suurim, ning 3) leksikaalsed vahendid, mille hulka kuuluvad mitmesugused adverbiaalid, näiteks kestusmäärused ja seisundimäärust vormistavad perfektiivsusadverbid, mida kasutatakse tegevuse perfektiivsuse rõhutamiseks (nt. *Isa tegi söögi valmis*). Lause aspektuaalne tähendus tuleneb lausemoodustajate aspektuaalsete tähenduste koosmõjust. (Vaiss 2004: 12 – 14; Sulkala 1996: 218.)

Valik, millist objektikäänat kasutada, tehakse eelkõige sõltuvalt verbi aspektuaalsest semantikast, situatsiooni ja objekti referendi piiritletusest ja verbivormist. Semantika avaldab objekti vormi valikus mõju siis, kui tegevust väljendatakse jaatavas kõnes, eitavas lauses saab esineda vaid partitiivobjekt.

3. **Verbisemantika** on esmajoones seotud situatsiooni (mitte noomeni) aspekti mõistega ning selle alusel eristatakse aspektverbe (EKG-s piiritletavat/piirivõimalusega verbid, näide 7), partitiivverbe (EKG-s piirivõimaluseta verbid, näide 8) ja perfektiivverbe (näide 9) (EKG II: 49; Vaiss 2004: 41).

- (7) *Ma ehitan suvilat/suvila.*
- (8) *Ma alahindasin Peetrit.*

(9) *Eesti loovutas Lätile parimate kalavarudega **alad**.*

Partitiivverbi objekt on partitiivis ning situatsiooni aspekt on piiritlemata. Perfektiivverbi objekt on (jaatavas lauses, piiritletud objektieseme korral) totaalkäändes ning situatsiooni aspekt on piiritletud. Aspektverbi laiendina võib esineda nii partitiivne kui totaalkäändes objekt, sõltuvalt objekti referendi süntaktilis-semantilisest piiritletusest ning sellest, kas situatsioon on piiritletud või mittepiiritletud. (EKG II: 49–51; Vaiss 2004: 41–44.)

4. Objekti referent võib olla piiritletud või mittepiiritletud. **Objekti referendi süntaktilis-semantilist piiritletust** väljendavad kvantoriid ja käändevormid. Objekti referent on piiritletud, kui ta kuulub kvantifitseeritavuse alusel asja (7) või komplekti (10) tähenduskategooriasse (EKG II: 141–142).

(10) *Tõnu ostis **uued saapad**.* (komplekt, NP, PL:NOM)

Objekti referent on piiritlemata, kui ta kuulub aine (11) või juhuhulga tähenduskategooriasse (12–13) (EKG II: 141, vt. ka Rajandi ja Metslang 1979). Järgnevais näitelauseis on situatsioon ajaliselt piiritletud (lõpetatud), mida näitab rinnastatud totaalobjekt *kaks stritslit*.

(11) *Ta ostis poest **jäätist** ja kaks stritslit.* (jäätist – aine, NP, SG:PRTV)

(12) *Ta ostis poest **pähkleid** ja kaks stritslit.* (juhuhulk, NP, PL:PRTV)

(13) *Ta ostis poest **kümneid erinevaid kompvekke** ning kaks stritslit.* (juhuhulk, QP, PL:PRTV)

5. **Grammatilised verbivormid**, mis mõjutavad objekti vormivalikut, on eitav kõne, infinitiivi käändevormid, gerundiiv, imperatiiv ja impersonaal. Eitus (14), gerundiiv (15) ja *ma*-infinitiivi vormid (16–19) nõuavad üldiselt partitiivobjekti.

(14) *Ma ei **nihutanud lauda** teise kohta.*

(15) ***Remondimeest kutsudes** tuli Kallele meelde, et ta ei teadnud aadressi.*

- (16) *Sõpra leidmata kogunesid kõik nõutult kokku.*
 (17) *Ruudi asus osakonda reorganiseerima.* (EKG II: 258)
 (18) *Olen lõunal lumememmede ninasid söömas.* (Google)
 (19) *Aga mina ... keeldusin midagi söömast.* (Google)

Imperatiiv (20), impersonaal (21) ja *da*-infinitiiv, kui *da*-infinitiivi tarind on lauses subjektiks, atribuudiks või predikaadiks või laiendab imperatiivset või impersonaalset verbi (22), nõuavad ainsuse puhul erandlikult nominatiivset totaalobjekti (Kont 1963: 153, 163, 177; EKG II: 53).

- (20) *Õelge lapse nimi!*
 (21) *Talle aeti soojem kampsun selga.*
 (22) *Ta pidas meeles lubadust peagi vastus saata.*

3. Objektikäändeliste määraadverbiaalide ülevaade

3.1. Kestusmäärused

Kestusmäärused on üks ajamääruse alaliike ning nad vastavad küsimustele *kui kaua? kui pika ajaga? kui pikaks ajaks?* Objektikäändeline kestusmäärus ehk kestitus vastab vaid küsimusele *kui kaua?* ning kvantifitseerib tegevuse kulgemise kestust (23).³

- (23) *Aastapäeva tähistamine kestab kogu päeva.*

Objektikäändeliste kestusmäärustena saavad esineda kvantorifraasid (24) ja substantiivifraasid (25–26), mille käändevaliku tingimused on erinevad.

³ Eesti keeles leidub osma-sarnaseid tarindeid, mis ei mahu siinse teema alla: muus käändes või adverbist peasõnaga määraadverbiaalid (*Tom maalis pildi viie tunniga. Tseremoonia ettevalmistused kestsid kaua*), ainsuse nominatiivis lokatiivsed ajamäärused (*Üks päev võidab üks, teine kord teine*), muude lauseliikmete koosseisu kuuluvad moodustajad (*üle kahe tunni, kümme krooni kallim*, v.a. näited nagu 132, 139 ja 158 jaotises 5.4) ja selgelt muu kui eelpoolnimetatud küsivastega laiendid (*kaks tundi lennusõitu* – küsivaste *mis?*, mitte: *kui kaua?*).

(24) *Ta otsis tööd **nädal aega**.*

(25) ***Kogu etenduse aja** köhis üks mees mu kõrval.*

(26) *Juku suusatas **teist tundi**.*

Kestusosma markeerimata (sagedasemateks) vormideks on **totaalsed vormid** (nominatiiv ja genitiiv). Totaalsed substantiivifraasilised määrused on tüüpiliselt ainsuse genitiivis (1) ja kvantorifraasilised adverbiaalid esinevad ainsuse nominatiivis (2) (vt. lähemalt jaotis 5.4.1).

Eriti kõnekeeles on üsna sage totaalse substantiivifraasi genitiivse (27) ja nominatiivse (28) vormistuse vaheldumine, mis seostub aspekti, definiitsuse ja ajavormi tähendustega (Metslang, ilmumas).

(27) ***Terve nädala** istusin kodus.*

(28) ***Terve nädal** istusin kodus.*

Kestusmääruse, nagu ka kvantumimääruse ning absoluutse kardinaalse korduvusmääruse markeeritud vormiks on **partitiiv** (vt. 3.2, 3.3). Nt

(29) *Ma ei taha sind **kahte tundi** oodata.*

Ainsuse partitiivis kestusmäärust kasutatakse näiteks ka siis, kui osma täiendiks on järgarvsõna või järjestust väljendav noomen (30).

(30) *Juku suusatas **kolmandat öhtut/teist tundi/viimast hooaega**. (EKG II: 83)*

Kuna kestus- ja kvantumimääruse aspektuaalne tähendus ja süntaktiline käitumine on lähedased, käsitletakse antud artiklis neid osmaliike lähes-tikku, eraldi käsitletakse teist ajamääruse alaliiki korduvusmäärusi, sest need on süntaktiliselt heterogeensemä käitumisega.

3.2. Kvantumimäärused

Hulga- ehk kvantumimäärus märgib situatsiooni mitmesuguseid kvantitatiivseid parameetreid või iseloomustab kvantitatiivselt subjekti või objekti referenti. EKG nimetab kvantumimääruse küsiasendajatena *kui palju? kuivõrd? mil määral? kui mitu korda? kui mitme kordselt? kui mitu? kui mitmekesi? kui mitme kaupa?* jne. (EKG II: 86.)

Objektikäandelise kvantumimääruse ehk kvantumiosma küsivas- teks on vaid *kui palju?* Kvantumiosmad on fraasistruktuurilt enamasti kvantorifraasid, nende peasõnaks võib olla numeraal (31), pronume- raal (32) ning kogust (33) või terviku osa märkiv mõõdunimisõna (34). Kvantoriaalset põhja laiendav substantiiv väljendab ühikut, mida fraasi põhi kvantifitseerib. Põhi on üldjuhul nominatiivis (31, 33, 34), harvem partitiivis (32, 35).

(31) *Pärnus maksab koolilõuna viisteist krooni.* (Google)

(32) *Kütusevagun kaalub mitmeid tonne.*

(33) *Eesti Telekomis aksial on oma rekordtasemeni veel hulk maad minna.*

(34) *Olime pool maad juba ära sõitnud...* (TÜKK)

(35) *Paljud meie edukaks peetud kodanikud ei viitsi kolmesadat meetritki jala käia. (!)* (TÜKK)

Sageli on partitiivsed näited piirijuhtumiks osma ja objekti vahel (36, 37), harvem ka osma ja subjekti vahel (38).

(36) *Eile joosti staadionil sadat meetrit.*

(37) *Mari kipub joostes juppi maad vahele jätma.*

(38) *Firmas on juhtide peale kulunud miljoneid kroone.* (Google)

Vaadeldav lauseliige näites (36) on pigem tõlgendatav objektina, sest partitiivis on see fraas tajutav spordiala nimetusena (sisaldusobjekt täis- kujuga 'saja meetri jooks' küsivastega *mida?*).

Kvantorifraasilised kvantumiosmad, mille peasõnaks on substantiiv, nagu *ivake maad, hulk tonne, jupp maad, üks kilo* jm, esinevad nomi- natiivis või genitiivis (39); materjalid puuduvad selgelt osmat vormistava partitiivi näited (vt. ka jaotised 5.4.1 ja 5.4.3).

(39) *Sõitsime temaga hulk maad / päris suure hulga maad kõrvuti.*

Vähem leidub ka näiteid noomenifraasilisest kvantumiosmast (40).

(40) *Nende kemikaalide aastane saadetus kaalub vähemalt ühe tonni.*

3.3. Korduvusmäärused

Objektikäändeliste korduvusmääruste ehk korduvusosmade fraasiehitus, semantika ja süntaktiline käitumine on mitmekesised ning erinevad teistest siin käsitletavatest määrusetüüpidest. Korduvusosmasid liigitatakse tähenduselt kardinaalseteks (*mitu korda?*) ja ordinaalseteks (*mitmendat korda?*).

Kardinaalsed korduvusosmad (tabel 1) jagunevad semantika ja fraasilise koosseisu alusel absoluutseteks (väljendavad arvulist korduvust: *mitu korda?*, näited 41 ja 42) ning suhtelisteks korduvusosmadeks (väljendavad ajaga suhestatud arvulist korduvust: *kui tihti?*, näide 43).

Tabel 1. *Kardinaalsete korduvusmääruste liigitus fraasilise koosseisu alusel*

Absoluutsed kardinaalsed korduvusmäärused		Suhtelised kardinaalsed korduvusmäärused
Küsiivaste: <i>mitu korda?</i>		Küsiivaste: <i>kui tihti?</i>
QP	NP	NP
peasõnaks kardinaalnumeraal, -pronumeraal või substantiiv	peasõnaks kvantumiit väljendav substantiiv	laiendiks määratlev pronoomen
Nt. <i>kaks korda, paarsada korda, mitut puhku, osa kordi, teatud arv kordi, lugematu arv kordi</i>	Nt. <i>mõni kord, üks kord</i>	Nt. <i>iga kord, kõik korrad, iga hetk, iga päev, iga kolmas päev</i>

- (41) *Kivirähk tänas näitlejaid, „kes on viitsinud juba **sada korda** ühte sama teksti lavale ütlema tulla“.* (Google)
- (42) *Teelt välja kihutanud auto rullus **ühe korra** üle katuse.*
- (43) ***Iga kord** vaatas ta korraks Anette ilusa maja poole.* (TK)

Lisaks kuuluvad suhteliste kardinaalsete korduvusmääruste hulka kvantorifraasilised ühendid, nt. *kaks korda nädalas*, kuid need ei kuulu selles artiklis lähemalt käsitlemisele.

Kardinaalsed korduvusosmad esinevad üldiselt totaalkäändes. Sarnaselt keetusosmaga sõltub totaalkäändes absoluutse kardinaalse korduvusosma nominatiivi ja genitiivi kasutus sellest, kas lauseliiget vormistab kvantori- või noomenifraas (vrd. näited 41 ja 42).

Ordinaalsed korduvusosmad on noomenifraasid, mille laiendiks võib olla järgarvsõna (44) või selle asendaja (45) ja põhjaks mõodusõna *kord* või *puhk*.

- (44)...***kümnendat puhku** kuulub jõuproov MK-sarja.* (TK)
- (45) ***Järgmine kord** tulen koos politseiga.* (EKG II: 86)

Lisaks mõõdutähendusele on rohkemal või vähemal määral esile tõstetud ajalise lokaliseerimise tähendus (küsiivaste *millal?*, näide 45). Sama tähendusnüanss võib esineda ka suhtelise kardinaalse korduvusosma puhul (46).

- (46) ***Iga kord** ma seal ei viibinud.*

Ordinaalsed korduvusmäärused esinevad üldjuhul **partitiivis** (44). Nende **totaalkäändeline** vaste esineb sagedamini lokatiivse ajamäärusena (47). Korduvust (mitte ajas lokaliseerimist) väljendav nominatiivne ordinaalne korduvusosma on enam kasutusel kõnekeeles (48).

- (47) *Üks päev võidab üks, **teine kord** teine.*
- (48) *Jüri käis **kolmas kord** ministri jutul.*

4. Osma ja objekti semantilised ja süntaktilised omadused

Noomeni erinevad leksikaalsed tähendused saavad anda objektile lauses erinevaid **semantilisi rolle**: *niidan heina, põldu, laia kaare, koorma heinu, selja haigeks, kannad maha, vikati katki* jne (Kont 1963: 14). Objektile vastab lause tähendusstruktuuris enamasti neutraal (teema) (49), harvemini muud osaliste tüübid, nt. seisund (50), koht (51), kvantum (52), vahend või kogeja (EKG II: 47). Samu tähendusi saab kanda ka adverbiaal (49, 50, 53).

(49) *Punusin juuksed* (teema – OBJ) *patsi* (seisund – ADVL).

(50) *Punusin juustest* (teema – ADVL) *patsi* (seisund – OBJ).

(51) *Talle meeldis merd* (koht – OBJ) *sõita*.

(52) *...eelarveväliste fondide laenud ei tohi 1996. aastal ületada 720 miljonit krooni* (kvantum – OBJ) (TÜKK).

(53) *Endise kolhoosigaraaži katusele rajatud kaasaegne metsavalvekeskus läks maksma 1,5 miljonit krooni* (kvantum – osma) (TÜKK).

Objekti ja adverbiaali ülemineku uurimisel on olulisem vaadata nende lauseliikmete aspektuaalseid ja süntaktilisi omadusi.

Kui objekt on verbi seotud laiendiks, siis osma on üldjuhul vaba laiend. Osmad võivad erineda objektist (ja ka osma alaliigid üksteisest) verbiga seostumise ja aspektuaalse tähenduse alusel. Kui 2. jaotis kirjeldas lühidalt objekti rolli lauseaspekti moodustumisel, siis järgnevalt tuleb vaatluse alla, milliste aspektuaalsete situatsioonidega osmad liituvad ning kuidas nad neid modifitseerivad.

Kestusosma on tavaliselt duratiivse verbi vaba laiend. Selline määrus on Martin Haspelmathi järgi **ateelise** aspekti määrus: ta liitub ateelistele situatsioonidele ja muudab need teeliseks (Haspelmath 1997: 28), täpselt lõpetatuks (aja, kuid mitte resultaadi mõttes) (vt. jaotis 3.1, näide 25).⁴ Kestusosma esineb ka verbi seotud laiendina, nt. verbide *kestma* ja *väl-*

⁴ Kui situatsioon on eelnevalt piiritletud, siis kasutatakse selle kestuse täpsustamiseks teelise aspekti adverbiaale: komitatiivset ja translatiivset kestusmäärust (*Vaid tunniga oli kohver pakitud. Mind nähes jäi ta hetkeks peatuma*).

tama juures (23). Siinkohal võrdleme eesti keele objekti ja kestusosma seostumist erinevate Vendleri verbiklassidega, põhinedes Robert Van Valini (2005: 31–49) ja Helena Sulkala (Sulkala 1981) käsitlustel.

Sündmuse semantilist aspekti võib kirjeldada **aspektuaalsete klasside** abil, lähtudes sellest, kas tähistatava sündmuse lõppedes on asjade seis või seisund muutunud või mitte. Seostudes verbi semantiliste omadustega, mõjutab aspektuaalne klass seda, millised objektid ja adverbiaalid võivad verbiga liituda ning millise tõlgenduse verbi ajavorm saab (Sulkala 1981: 24). Zeno Vendler avaldas 1957. aastal neljase põhijaotusega verbiklassifikatsiooni, täiendades seda aastal 1967. Ta on eristanud piiritletud ja mittepiiritletud aspektiga verbiklasse: seisundite (*states*, eesti keeles nt. *uskuma*, *haige olema*) ja tegevuste (*activities*, nt. *jalutama*, *kirjutama*) alla kuuluvad imperfektiivse aspektiga verbid ning soorituste (*accomplishments*, nt. *sulama*) ja saavutuste (*achievements*, nt. *plahvatama*) alla perfektiivse aspektiga verbid (vt. põhjalikumalt Vendler 1967 või Van Valin 2005). Vendleri verbiklassifikatsiooni on edasi arendanud näiteks Richard Dowty (1979), kellele toetuvad nii Van Valin kui Sulkala. Sooritust sisaldavate eesti keele transitiivlausete objektikäänet ja aspektisemantikast on uues võtmes uurinud Anne Tamm (2007).

Vaatlen artiklis lisaks nimetatud neljale aspektuaalsele klassile kaht Van Valini kirjeldatavat hiljem lisatud (tuletatud) verbiklassi: semelfaktiive ja aktiivseid sooritusi. Semelfaktiivid (*semelfactives*) on punktuaalsed sündmused, millel ei ole lõppseisundit, nende aspekt on piiritlemata (nt. *riivama*). Aktiivsed sooritused (*active accomplishments*) hõlmavad tegevuste kasutust aspektuaalselt piiritletud situatsioonis (nt. *jooksin parki*, *sõin tomati*, *maalisin pildi*) (Van Valin 2005: 32–33). Uurides ajamääruste ja aspekti seoseid, vaatles ka Sulkala lisaks Vendleri klassidele üht uut verbiklassi⁵: iteratiive (sm *aktiot*, Sulkala 1981: 29–31). Iteratiivid tähistavad jätkuvat korduvat tegevust, mida tajutakse ühe sündmusena,

⁵ Sulkala viitel on M.J. Steedman näidanud, et Vendleri klassifikatsioon kirjeldab tegelikult kogu lause aspektiklasse: sama verb võib esineda erinevatesse klassidesse liigituvates lausetes: näiteks võib adverbiaali lisamisega saada seisundist saavutus (Steedman 1977: 217–213 < Sulkala 1981: 29).

kuid mis koosneb samalaadsetest üksikaktidest (nt. *haukuma, koputama, tiksuma, vilgutama*). Tegevust meenutav kestev sündmus koosneb väiksematest lõpetatud alategevustest (Sulkala 1981: 29–31) ning seostub Van Valini analüüsitud semelfaktiivide klassiga.

Objekt saab laiendada järgmisi aspektuaalseid verbiklasse: seisundeid (54), tegevusi (55), nii piiritletud kui mittepiiritletud sooritusi (56, 57), saavutusi (58, vt. lähemalt Tamm 2007) ning ka aktiivseid sooritusi (59) ja semelfaktiive (60). Iteratiivid on tavatähenduses intransitiivsed.

(54) *Mari teab Eesti hümni peast.*

(55) *Külalised söövad torti.*

(56) *Päike sulatas lumehangesid.* (sooritus ei ole jõudnud sisemisse lõpppunkti)

(57) *Päike sulatas lumehanged ära.* (sooritus on jõudnud sisemisse lõpppunkti)

(58) *Jahimees tappis põdra.*

(59) *Külalised sõid tordi ära.*

(60) *Mees lõi rusika vastu lauda.*

Verbiklasside eristamiseks kasutatakse mitmeid teste, näiteks verbist progressiivivormi moodustamise võimalus, aktiivsust väljendava adverbiaali, nagu *energiliselt, jõuliselt* vm, lisamise võimalus ning ka ateelise kestusmääruse liitmine (Van Valin 2004: 35). Võimalus kasutada verbi laiendina kestusmäärust näitab verbiklasside aspektuaalset erinevust: aspektikategooria põhinebki eelkõige muutuse ja jätkuvuse semantikal.

Sulkala on rakendanud kestusmääruste testi soome keele verbiklassidele, mille tulemus on ilmselt ülekantav ka eesti keelele. Imperfektiivseid ehk piiritlemata verbiklasse (tegevusi (61), mittepüsivaid seisundeid (62) ja iteratiive (63)) ühendab see, et neid saab kasutada ateeliste kestusmäärustega (Sulkala 1981: 32). Lisaks (64) saab kestusosma olla ka mittepiiritletud soorituste laiendiks (Vendler 2005: 37).

(61) *Jaak luges terve õhtu.*

(62) *Olin terve õhtu väsinud.*

(63) *Sama situatsioon kordus terve aasta.*

(64) *Paranesin kaks nädalat.* (osma liitub situatsioonile, mis ei väljenda soorituse jõudmist sisemisse lõpp-punkti)

Kestusosma ei saa erinevalt objektist olla kvantifitseerijaks perfektiivsetele situatsioonidele: piiritletud sooritustele (65), saavutustele (66) ja aktiivsetele sooritustele (67) ning imperfektiivsetest situatsioonidest muutumatutele seisunditele (68) (Van Valin 2005: 32–37; Sulkala 1981: 32).

(65) **Lill närtsis ära nädal aega.* (osma liitub situatsioonile, mis ei väljenda soorituse jõudmist sisemisse lõpp-punkti)

(66) **Lõhkekeha plahvatas kaks tundi.* (iteratiivse tähenduse puhul võimalik)

(67) **Külalised sõid selle tordi tund aega.*

(68) **Kapp on puust pool tundi.*

Kestusosma ei saa üldjuhul laiendada ka semelfaktiive, sest neil puudub kestus (**riivas viis minutit*). Kestusmääruse lisamine annab semelfaktiivsele situatsioonile uue, korduvuse tõlgenduse (*välkus tükk aega*).⁶

Sulkala (1981: 32) võrdles verbiklasse ka teise, täpsema kestusmääruste testi abil. See eristab verbiklasse, mille puhul kestusmääruse lisamine annab katkematu kestvuse tähenduse (tegevused, seisundid, näited 61 ja 62) ja mille puhul ei anna (iteratiivid, näide 63).

Erinevalt teistest osmaliikidest on **kvantumiosma** enamasti seotud laiendiks (69). Kui kvantumiosma on vaba laiend, on ta samuti ateelise aspekti määrus ja liitub piiritlemata situatsiooniga (70). Kvantumiosma on noomeni kvantiteedi (69) või situatsiooni aspekti piiritlejaks (70).

(69) *Jüri on meil ainus mees, kes kaalub 100 kilo.*

(70) *Kõndisime mööda seda asfaltrada 150 meetrit kädariku poole.*

Situatsioonidel, millega **absoluutne kardinaalne korduvusosma** liitub, puuduvad erinevalt kestus- ja kvantumiosmast piirangud: lauseliige võib

⁶ Korduvusmäärused võivad Sulkala (1981: 46–47) järgi laiendada nii piiritletud kui piiritlemata situatsioone ning kõiki verbiklasse.

liituda nii piiritletud (71) kui piiritlemata (nt. eitust sisaldava) situatsiooniga (72).

(71) *Kadri mõtles vähemalt kolm korda ümber.*

(72) *Mul pole vaja kümmet korda vist arvata.* (Google)

Piiritlemata situatsiooni muudab absoluutne kardinaalne korduvusosma aspektilt piiritletuks, (vrd. 73 ja 74).

(73) *Katrin ja Marge mängisid Aliast.*

(74) *Katrin ja Marge mängisid mõne korra Aliast.*

Eesti keeles on absoluutne kardinaalne korduvusosma üks keskseid vahendeid iteratiivse tegevuslaadi väljendamiseks.

Ka **suhteline kardinaalne korduvusosma** võib liituda tegevuslaadilt duratiivse või iteratiivse piiritlemata situatsiooniga (75) ning punktuaalse piiritletud (76) situatsiooniga.

(75) *Iga kord oli Mardil ebamugav tunne ...*

(76) *Postiauto käis meie külas kaks korda nädalas.*

Olenemata sellest, kas situatsioon, millele suhteline kardinaalne korduvusosma liitub, on eelnevalt piiritletud või mittepiiritletud, muudab korduvusmääruse lisamine ta mittepiiritletuks, sest lausele saab omakorda liita keetusosma.

Ordinaalne korduvusosma liitub samuti nii piiritletud (77) kui piiritlemata situatsiooniga (78). Erinevalt kõikidest teistest osmaliikidest ei mõjuta ordinaalne korduvusosma lause aspekti: lause aspekt sõltub pigem verbi klassist jt moodustajatest (vt. jaotis 2, punkt 2).

(77) *Järv jäätus teist korda ära.* (osma liidetakse sooritusele, osmat sisaldav situatsioon on piiritletud)

(78) *Tõnu oli teist korda haige.* (osma liidetakse seisundile, osmat sisaldav situatsioon on piiritlemata)

Ordinaalse korduvusosma neutraalsus aspekti suhtes võib olla seotud ta tähenduskomponendiga lokaliseerida ka sündmusi ajas.

Kokkuvõttes on osmade liitumine eri verbiklassidega piiratum kui objektil. Osmasid ei saa ka kasutada situatsiooni aspekti muutmiseks nii vabalt ja varieeruvalt kui objekti: enamikku osmaliike kasutatakse situatsiooni piiritlemiseks, suhtelise kardinaalse korduvusosma lisamine muudab situatsiooni mittepiiritletuks ning ordinaalse korduvusosma abil ei saa lause aspekti muuta.

5. Objekti ja osma käändevaliku tingimused

Osmas esinemiseks totaalkäändes ning partitiivis kehtivad osaliselt samad reeglid, mis esinevad objekti puhul. Osmade aspekti- ja käändevaheldus ei ole nii produktiivne ega regulaarne nagu objektil (vrd: *Mehed ehitavad kirikut* ja näited 110–112 jaotises 5.3). Esineb üksikuid juhtumeid, kui samas kontekstis ja sama fraasi piires vaheldub kvantumiosma totaalkääne (79, 80) ja partitiiv (81), eristades aspektuaalseid tähendusi. Kes- tus- või absoluutse kardinaalse korduvusosma käändevaheldus on selles kontekstis küsitav.

(79) *Juku suusatas ühe kilomeetri* (ühe tunni, ühe korra). (EKG II: 83)

(80) *Suusatati üks kilomeeter* (üks tund, üks kord).

(81) *Juku ei suusatanud üht kilomeetrit* (üht tundi, ?üht korda).

Jaotised 5.2 ja 5.3 vaatlevad täpsemalt erinevaid võimalikke aspektuaalseid jm semantilisi tingimusi objektikäände valikuks: kuidas mõjutavad need osma esinemust ja käännet? Analüüsi aluseks on jaotises 2 kirjeldatud objekti käännet mõjutavad semantilised tegurid (punktid 1, 3 ja 4). Seejärel vaadeldakse jaotises 5.4, kas osma käännet mõjutavad ka objekti käännet tingivad verbi grammatilised vormid (vrd. jaotis 2, punkt 5). Et analüüsida osma käändevaliku semantilisi tingimusi, on aga esmalt vajalik selgitada osma referendi semantilise piiritletuse mõistet (jaotis 5.1).

Objekti ja osmaliikide võrdlemisel on oluliseks faktoriks ka **osma esinemise võimalikkus erinevates kontekstides**. Kas osmat on võimalik lauses kasutada, sõltub näiteks situatsiooni aspektist ja põhiverbi vormist. Objekti võimalikkus sõltub seevastu vaid ühest tegurist, mis

osma esinemust enamasti ei mõjuta: verbi transitiivsusest. Leidub siiski üksikuid verbe, mis nõuavad seotud laiendina kestus- või hulgamäärust: *kestma, kaaluma, vältama, võtma (võttis pool tundi), teenima, maksma* (intransitiivne).

5.1. Osma referendi süntaktilis-semantiline piiritletus

Kui osma referent on piiritletud, võib referendi (kestus, korduvus jne) kvantumit vaadelda asja (tavaliselt väljendab seda noomenifraas) või komplekti (tavaliselt kvantorifraas) tähenduskategooriatesse kuuluvana (vastavalt näited 82 ja 83). Kui on referent on piiritlemata, siis kuulub ta juhuhulga tähenduskategooriasse, olles fraasistruktuurilt mitmuslik kvantori- või noomenifraas (84–85) (vrd. jaotis 2, punkt 4, mis selgitab objekti referendi süntaktilis-semantilist piiritletust).

(82) *See kestis tunni.* (asi, NP, SG:GEN)

(83) *See kestis viis aastat.* (komplekt, QP, SG:NOM)

(84) *See kestis sadu aastaid.* (juhuhulk, QP, PL:PRTV)

(85) *See kestis aastaid.* (juhuhulk, NP, PL:PRTV)

Osma referendid enamasti aine semantikat ei kannu, erandiks on fraas *pikka aega* (*aeg* kui aine tähenduskategooria liige, mõõdusõnaga tähistatu ei ole jaotatav diskreetseteks osadeks):

(86) *Konflikt kestis pikka aega.* (aine, NP, SG:PRTV)

Mitmuse partitiivi kasutamine on sarnane kestusosma (84–85), kvantumiosma (87), absoluutse kardinaalse korduvusosma (88) ning ordinaalse korduvusosma (94) juures. Pentti Leino järgi on mitmuse partitiivi kasutamise sagedaseks põhjuseks mõõdumääruse sisemine kvantitatiivne piiritlematus (Leino 1991: 194, 199): on määramata, kui kaua või mitu korda sündmus toimus või (kvantumimääruse puhul) kui pikk vahemaa läbiti, kui palju miski maksab vmt.

(87) *Kaili sõitis mitmeid kilomeetreid tühja rattakummiga.*

(88) *Jüri käis kümneid kordi ministri jutul.*

Leksikaalsemantiliselt võiks lugeda mittepiiritletuks ka niisugust juhu- hulga semantikaga objekti nagu *mitu stritslit* ning osmasid nagu *kümme- kond päeva, lugematu arv kordi*. Süntakilisest vaatepunktist ei ole nende fraaside mittepiiritletuks pidamiseks alust⁷.

5.2. Objekti ja osma semantilised tingimused partitiivivalikuks

Objekti käändevaliku tingimus 1: mittepiiritletud situatsioonis osalemine

Üheks võimalikuks tingimuseks objekti partitiivivalikuks on **objekti sisaldava lause viitamine mittepiiritletud situatsioonile** (vrd. jaotis 2, punktid 1 ja 3). Objekti referent võib seejuures olla kas piiritletud (89, 90) või mittepiiritletud (91, 92; vt. jaotis 2, punkt 4). Sõltuvalt jaotises 2 (punktid 1, 3 ja 4) kirjeldatud teguritest võib objekti vormiks võib olla ainsuse või mitmuse partitiiv.

(89) *Irene koob kampsunit.* (asi)

(90) *Irene paneb malendeid karpi.* (komplekt)

(91) *Irene sööb jäätist.* (aine)

(92) *Irene koob kampsuneid.* (juhuhulk)

Kestus-, kvantumi- ja absoluutset kardinaalset korduvusosmat sisalda- vaid lauseid loetakse tavaliselt semantiliselt ja süntakiliselt piiritletuks (vt. jaotis 1, näited 1–3; jaotis 3, näited 23–31, 33–37, 41–42), seega ei ole partitiivobjekti tingimus 1 üldjuhul täidetud ning nende käände- valiku võrdlemine objektiga ei ole siinkohal asjakohane. Partitiivobjekti esimene tingimus on täidetud suhtelise kardinaalse korduvusosma ning vahel ka kvantumimääruse puhul, kuid erinevalt objektist on selle osma kääne siiski totaalne (43, 69). Kui ordinaalset korduvusosmat sisaldava

⁷ Adverbist peasõnaga mõõdumäärused võivad olla ka mittepiiritletud referendiga: *Bridži õppimine võttis palju aega* (aine; vrd. *tükk aega* – asi). *Kaupluses kulus palju raha* (aine).

lause puhul on esimene tingimus täidetud, on sarnaselt objektiga käändeks ainususe või mitmuse partitiiv (93, 94). Erinevalt objektist ei ole ordinaalne korduvusosma lause aspektuaalse tähenduse mõjutaja ning partitiivi ei põhjusta mitte osmat sisaldava situatsiooni piiritlematus, vaid fraasisised asjaolud, sest ordinaalne korduvusosma säilitab partitiivi ka piiritletud situatsiooniga lauses (vrd. 93 ja 94 ning 77 ja 78).

(93) ...**kümnendat puhku** kuulub jõuproov MK-sarja. (TK, ordinaalne korduvusosma, asi)

(94) Kui ta **esimesi kordi** seadusega pahuksisse läks, ei jäänud ta vahele. (ordinaalne korduvusosma, juhuhulk)

Objekti käändevaliku tingimus 2: referendi mittepiiritletus

Objekti partitiivivaliku tingimus 2 – **objekti referendi mittepiiritletus** – on alternatiiviks tingimusele 1 (vt. ka jaotis 2 punkt 4 ja jaotis 5.1). Objekti sisaldavas lauses võib situatsiooni aspekt seejuures olla nii piiritletud kui piiritlemata. Ainetähendusega partitiivobjektid on fraasistruktuurilt noomenifraasid ning vormilt ainsuses (95, 96). Juhuhulga tähendusega partitiivobjektid on fraasistruktuurilt noomeni- või kvantorifraasid ning vormilt mitmuses (vastavalt 97 ja 98 ning 99). Järgnevad näitelauseid demonstreerivad, et objekti referendi mittepiiritletus nõuab partitiivset vormistust, sõltumata sellest, kas objekti sisaldav lause viitab situatsiooni piiritletusele. Situatsiooni piiritletuse indikaatoriks on kordineeritud noomenifraasi kääne.

(95) Maarika ostis poest **jäätist** ja kaks stritslit. (aine, NP, objekti sisaldav situatsioon on piiritletud)

(96) Nad söövad **jäätist** ja kahte stritslit. (aine, NP, objekti sisaldav situatsioon on mittepiiritletud)

(97) Maarika ostis poest **pähkleid** ja kaks stritslit. (juhuhulk, NP, objekti sisaldav situatsioon on piiritletud)

(98) *Nad söövad **pähkleid** ja kahte stritslit.* (juhuhulk, NP, objekti sisaldav situatsioon on mittepiiritletud)

(99) *Jaan pakkus talle selle idee ja veel **mitmeid muid lahendusi**.* (juhuhulk, QP, objekti sisaldav situatsioon on piiritletud)

Erinevalt objektist ei esinenud materjalis ainetähendusega referendiga osmat (süntaktilis-semantiliselt piiritlemata noomenifraasi) ei piiritletud ega mittepiiritletud situatsiooni liikmena.

Juhuhulga tähendusega piiritlemata referendiga osma (QP, NP) esinemine piiritletud situatsiooni liikmena on võimalik. Sarnaselt objektiga vormistatakse niisugused osmad (kõik liigid) mitmuse partitiivis. Nt

(100) *On asju, mida nad ei andesta **sadu aastaid**.* (TK) (QP, kestusosma)

(101) *Kaili sõitis **mitmeid kilomeetreid** tühja rattakummiga.* (QP, kvantumiosma)

(102) *Jüri käis **kümneid kordi** ministri jutul.* (QP, absoluutne kardinaalne korduvusosma; vt. ka näide 94)

(103) *Mõnikord tuli **päevi** oodata, enne kui kirjale vastus tuli.* (NP, kestusosma)

(104) *Ta tuli **kilomeetreid** jala.* (NP, kvantumiosma)

(105) *Nõunik käis **kordi** ministri jutul.* (NP, absoluutne kardinaalne korduvusosma)

Juhuhulga tähendusega piiritlemata referendiga osmasid (juhuhulk, NP, QP) ei esinenud mittepiiritletud situatsiooni liikmena. Mittepiiritletud situatsiooniks võiks ehk pidada seisundit, mida laiendab noomenit kvantifitseeriv-piiritlev kvantumiosma (*kütusevagun kaalub tonne*).

Osma käändevaliku tingimus 3: täiendiks järjestust väljendav noomen

See tingimus kehtib osmade ja objekti puhul erinevalt. Üks sagedasemaid osmade partitiivivaliku põhjustajaid on järjestust väljendava noomeni

esinemine mõõdusõna täiendina (106, 107), kuid objekti käändevalikut see ei mõjuta (108, 109). Nt

(106) ...**kümnendat puhku** kuulub jõuproov MK-sarja. (TK)

(107) Täna saab **viimast päeva** pensionisambaga liituda. (Google)

(108) Kaarel tellis **teise kohvi**.

(109) Kaarel jõi juba **kolmandat kohvi**.

Kokkuvõttes ei ole kestus-, kvantumi- ja absoluutse kardinaalse korduvusosmasid sisaldavates lausetes partitiivobjekti tingimused täidetud ning seetõttu neid üldjuhul partitiivvormis ka ei esine, v.a. mitmuse partitiivis umbmäärast kvantumit väljendavad osmad ning ordinaalsed korduvusosmad. Suhtelise kardinaalse korduvusmääruse puhul saab partitiivobjekti 1. tingimus olla täidetud (osmat sisaldav situatsioon on piiritlemata), kuid erinevalt objektist on ta ka siis totaalkäändes. Kolmas tingimus, osmalt partitiivivalikut nõudev järjestust väljendav noomen, ei nõua seevastu objektilt partitiivikäänet, erinevalt osmast on võimalik ka totaalobjekti kasutus.

5.3. Objekti ja osma semantilised tingimused totaalkäände valikuks

Objekti käändevaliku tingimus 4: piiritletud situatsioon ja referent

Objekt saab olla totaalkäändes ainult siis, kui **objekti sisaldava lause situatsiooni aspekt ning objekti referent on samaaegselt piiritletud**. Objekti kääne saab sel juhul olla kas ainsuse või mitmuse nominatiiv või ainsuse genitiiv. Nt

(110) Ehitati **kirik**. (Vrd: Kohus arutas Nikitini kriminaalasja **kolm korda**.)

(111) Nad ehtasid **kirikud**. (Vrd: Kontsert kestis **kõik õhtud** kella kümneni.)

(112) Nad ehtasid **kiriku**. (Vrd: Ta elas **peaaegu kogu aja** Prantsusmaal.)

Ka osma esineb enamasti piiritletud situatsioonis ning on piiritletud referendiga. Sarnaselt objektiga peab ka osma vastama tingimusele 4, et olla vormistatud totaalkäändes. Kui osma käändeks on partitiiv, ei saa objektikäände neljas tingimus olla samaaegselt täidetud (näited 26, 30, 32, 35).

Sellele reeglile leidub ka erandeid: on ka ainsuse nominatiivis osmasid, mille puhul tingimused totaalkäände kasutamiseks ei ole täidetud (43, 69) ning osmasid, mille puhul on totaalkäändevaliku tingimused täidetud, kuid mis esinevad siiski ainsuse partitiivis (106). Mitmuse nominatiivis osmasid leidub harva ning nende referent võib olla kvantitatiivselt mittepiiritletud (nt. *terved õhtud* – referendiks juhuhulk). Neljanda tingimuse võib lugeda täidetuks näidete puhul, kus partitiivset ordinaalset korduvusosmat kasutatakse piiritletud situatsiooniga lauses (77), kuigi erinevalt objektist ning teistest osmaliikidest ei mõjuta ordinaalne korduvusosma aspekti.

5.4. Verbivorm ja fraasistruktuur osma käände mõjutajana

Järgnevalt vaatleme osmade fraasistruktuuri ja käändevormistuse seost ning nende verbivormide võimalikku mõju osmade esinemisele ja vormistusele, mis mõjutavad objekti käändevalikut: esmalt kestus- ja kvantumiosma juures ning seejärel korduvusosmade juures. Enne seda on vajalik selgitada verbivormi käändepiirangute mõju erinevust noomeni- ja kvantorifraasilistele objektidele ja osmadele.

5.4.1. Noomeni- ja kvantorifraasi totaalkäändevormistuse erinevustest

Objekti ning kestus- ja kvantumiosma käändevormistuse võrdlemisel mängib olulist rolli asjaolu, et leidub nii noomenifraasilisi kui kvantorifraasilisi objekte ja osmasid. Kvantorifraasiline totaalkäändes objekt (mille peasõnaks on arvsõna) on nominatiivne, seega kui seesugune objekt laiendab verbivorme, mis nõuavad laiendina nominatiivset totaal-

objekti, ei oma need verbivormid objektikäände le erandlikku mõju nagu noomenifraasilise objekti puhul (vt. jaotis 2, punkt 5). **Seetõttu võrdlen nominatiivset totaalobjekti nõudvate verbivormide juures vaid noomenifraasiliste objektide ja osmade käändevalikut.**

Osmade kvantori- kui substantiivifraaside totaalkäändevalikus esineb ka kõrvalekaldeid. Kvantorifraasiline määrus, mille peasõnaks on mõõdunimisõna *osa*, on genitiivis:

(113) ... *suurema osa* Ø *ajast oleme elanud kõik Maarjamaal* (TK).

Noomenifraasi sarnased on kvantorifraasilised objektid, mille põhjaks ei ole mitte numeraal, vaid mõõdunimisõna, nagu *ivake, terake, kübeke, karvake, sutsuke, raasuke*⁸: niisugune totaalne objekt on tavajuhul sarnaselt noomenifraasiga genitiivis (114) ning vormistatakse ka imperatiivi (115), impersonaali (116) ja noomenifraasi (117) laiendava *da*-infinitiivi laiendina nominatiivis (*kolmandik leiba, tibake jahu*). Seega on nimetatud verbivormide suhtes võimalik võrrelda niisuguse peasõnaga kvantorifraasilisi objekte ja osmasid (vt. ka jaotis 5.4.3, näited 140–143).

(114) *Ostsin kolmandiku leiba ja sutsukese pähkleid.* (QP, SG:GEN)⁹

(115) *Osta kolmandik leiba ja sutsuke pähkleid.* (QP, SG:NOM)

(116) *Osteti kolmandik leiba ja sutsuke pähkleid.* (QP, SG:NOM)

(117) *Tal on palve osta kolmandik leiba ja sutsuke pähkleid.*

(QP, SG:NOM)

Kui kvantorifraasiline objekt laiendab **partitiivobjekti nõudvaid verbivorme**, vormistatakse see objekt sarnaselt noomenifraasilise objektiga üldjuhul partitiivis (118–122).

(118) *Asmer ei võitnud kolme sõitu.* (eitus)

(119) *Hoiame põialt, et ta ei läheks jälle kahte trahviringi sõitma.* (QP, *ma*-infinitiiv)

⁸ Nähtust on kirjeldanud Rudolf Karelson (2005: 58–60).

⁹ Mati Ereht kirjeldab ka kvantumimääruste paralleelse käändekasutuse võimalikust: *Pliiats maksab üks kroon = ühe krooni. Leib kaalub üks kilo = ühe kilo. Loeng kestab üks tund = ühe tunni.* (Ereht 2000: 96)

- (120) *Nägin teda sageli **mitut asja** korraga **tegemas**.* (QP, *ma*-infinitiivi elatiiv)
- (121) ***Kuute tuhandet punkti soovides** andis ta endast pidevalt **maksi-**
mumi.* (QP, *des*-vorm)
- (122) ***Sõites** sel hooajal vaid **viit** (~**viis**) **sõitu**, oli tal aega igaks sõiduks
piisavalt valmistuda.* (QP, *des*-vorm)

5.4.2. Kestusosma objektikäänet mõjutavate verbivormide laiendina

Objektikäändeline kestusmäärus saab esineda enamiku **verbivormide laiendina, mis tingivad partitiivobjekti**, kuid osma vorm on seejuures totaalne.

- (123) *Tulekahju avastanud töötajad **ei saanud** hädaabinumbril **kaks tundi**
ühendust.* (Google) (eitas)
- (124) ***Terve päeva sõpra airates** unustas ta vennale antud lubaduse.
(gerundiiv)*
- (125) *Irina oli harjunud hilinejaid **viis minutit ootama**.* (*ma*-infinitiiv)
- (126) *Jälle käis ta siin **kaks tundi juttu jahvatamas**.* (*ma*-infinitiivi inessiiv)

ma-infinitiivi elatiivi laiendamine kestusosma poolt on ebatüüpiline, käändevorm võib olla erinevalt objektist totaalne (127). Tavaliselt on osma *mast*-vormi sisaldavas lauses pigem predikaatverbi, mitte *mast*-tarindi laiendiks (128). *mast*-vormi laiendab sagedamini translatiivis kestusmäärus (129).

- (127) *Ena keelas Kätlini **tundki aega väljas olemast**.* (SG:NOM)
- (128) *Ta **tuli söömast tagasi kolmveerand tundi***
- (129) *Ena keelas Kätlini isegi **tunniks ajaks välja minemast**.*

Noomenifraasiline kestusosma saab esineda kõigi **ainsuse nominatiivis totaalobjekti nõudvate verbivormide laiendina** ning eelistab genitiivivalikule üldjuhul nominatiivi (130–132). Ka kvantorifraasiline

kestusosma on nendes lausetes võimalik, kuid nende käändevormistuse analüüs ei ole siin asjakohane (vt. jaotis 5.4.1).

- (130) *Jookske mõni tund* (NP, SG:NOM) *sörki, siis hakkame harjutusi tegema!* (imperatiiv)
- (131) *Riigivõlga on juba terve eelmine aasta* (NP, SG:NOM) / *terve eelmise aasta* (NP, SG:GEN) *tasunud.* (impersonaal)
- (132) *Mul tekkis soov teha mõni päev* (NP, SG:NOM) *midagi muud.* (substantiivi laiendav *da*-infinitiiv)

Partitiivse kestusosma kasutamisest nominatiivset totaalobjekti nõudva vormi laiendina puudusid näited.

Kokkuvõttes ei nõua partitiivobjekti nõudvad verbivormid laiendiks partitiivset kestusosmat. Sarnaselt objektiga tingivad nominatiivset totaalobjekti nõudvad verbivormid enamasti laiendiks ka nominatiivset kestusosmat. Erinevalt objektist saab imperatiivi ja impersonaali laiendada ka genitiivne kestusosma.

5.4.3. Kvantumiosma objektikäänet mõjutavate verbivormide laiendina

Järgnevalt vaatlen kvantorifraasiliste kvantumiosmade käändekasutust **partitiivobjekti nõudvate verbivormide** laiendina. Laiendades eitavavormilist verbi, oli kvantumiosma sarnaselt objektiga partitiivis (133). Eitust kasutatakse näiteks selleks, et miinimumi eitamise kaudu kogu situatsiooni eitada (Metslang 1997).

- (133) *Linnas ei saa astuda sadat meetritki, ilma et kohtaks Vene sõjaväelasi.* (TÜKK)

ma-infinitiiviga ei ole osma partitiivivormi kasutamine kohustuslik, vormiga seostub produktiivselt totaalne kvantumiosma (134). *des*-vormiga leidus vaid totaalse kvantumiosma näiteid (135). Esinemine totaalkäändes nende verbivormide korral eristab kvantumiosmasid objektist.

(134) *Kui olin harjunud pilti eest viisteist krooni maksma, tõusis hind jälle.*

(135) *Imavere Saeveski käive tänavu esimeses kvartalis oli 151 miljonit krooni, kasvades aastaga mitukümmend protsenti.*

mata-vormi ei saa laiendada totaalne kvantumimäärus: kvantumiosma on sarnaselt objektiga partitiivis.

(136) *Ta oli ära läinud, ootamata lubatud poolt tundi.*

Kvantumiosma võib laiendada **impersonaali, imperatiivi ja da-infinitiivi, kui see on substantiivi laiend** (137–139). Väga produktiivne on kvantumiosma kasutus impersonaaliga. Sarnaselt objektiga on nende vormide laiendina eelistatud nominatiivne totaalosma ning impersonaali ja imperatiivi laiendina on võimalik ka partitiivne osma. Kuna need verbivormid ei sea eripiiranguid kvantorifraasilise totaalobjekti käändele, ei ole põhjust võrrelda kvantorifraasilise kvantumiosma ning objekti käändevormistust nende verbivormide laiendina (vt. jaotis 5.4.1).

(137) *Ujuti terve kilomeeter / tervet kilomeetrit.* (impersonaal: NP, SG:NOM, SG:PRTV)

(138) *Jookske mõni kilomeeter / mõnda kilomeetrit, hüpates iga kümme meetri tagant üle kõigest 1.06 tõkkest.* (TK, imperatiiv: MP, SG:NOM, SG:PRTV)

(139) *Tõnul on kavatsus kasvatada juukseid veel mõni sentimeeter.* (da-infinitiiv: SG:NOM)

Erandlikud kvantorifraasilised kvantumiosmad, mille peasõnaks on mõõdunimisõna *ivake* vms, käituvad nendes kontekstides sarnaselt objektiga (140–143), kuid võimalik peaks olema ka genitiivi kasutamine imperatiivi (141), impersonaali (142) ja noomenifraasi laiendava *da*-infinitiivi laiendina (143) (vrd. jaotis 5.4.1).

(140) *Läksin ivakese maad edasi.*

(141) *Mine ivake (~ ivakese) maad edasi.*

(142) *Mindi ivake (~ivakese) maad edasi.*

(143) *Meil on juhend minna ivake (~ivakese) maad edasi.*

Kokkuvõttes nõuavad kvantumiosmalt sarnaselt objektiga partitiivset vormi eitus ja *mata*-vorm. Erinevalt objektist ei nõua partitiivi *des*-vorm ja *ma*-infinitiiv. Sarnaselt objektiga peavad impersonaali, imperatiivi ja *da*-infinitiivi, kui see on noomenifraasi laiend, laiendavad totaalsed kvantumiosmad olema nominatiivis.

5.4.4. Korduvusosma objektikäännet mõjutavate verbivormide laiendina

Analüüsidest korduvusosma käändekasutust ning esinemist eri verbivormide laiendina, tuleb esmalt vaatluse alla absoluutne kardinaalne, seejärel suhteline kardinaalne ning viimaks ordinaalne korduvusosma.

Absoluutne kardinaalne korduvusosma esineb koos objekti käännet mõjutavate verbivormidega piiratud ulatuses: haruldane on nii substantiivi- kui kvantorifraasilise osma kasutamine partitiivobjekti ning nominatiivset totaalobjekti nõudvate vormidega.

Tüüpiline absoluutne kardinaalne korduvusosma ei laienda **verbivorme, mis nõuavad partitiivobjekti**: *ma*-infinitiivi ja selle käändevorme, gerundiivi ning eitust. Need verbitarindid ei saa situatsiooni kordumist väljendada või täpselt piiritleda.

Kui absoluutne kardinaalne korduvusosma esineb lauses koos *ma*-infinitiivi või selle käändevormiga, siis ei saa ta üldjuhul laiendada infinitiverbi (144), vaid ainult predikaatverbi (145). Üksikjuhtudel võib see osma *ma*-infinitiivi laiendada (146).

(144) **Ta harjus kaks korda suppi sööma.* (võimalik suhtelise kardinaalse korduvusmäärusega: *Ta harjus kaks korda päevas suppi sööma*; vt. ka näide 164)

(145) *Täna öösel kuulsin sireeni kaks korda huilgamas.*

(146) *Olen harjunud sama asja mitu korda selgitama.*

Gerundiiv tähistab enamasti kestvate sündmust, mille ajal toimub teine sündmus. Seetõttu saab taustasituatsiooni piiritleda vaid üksikjuhtudel (147). Korduvusmäärus on võimalik ka nendes erandlikes *des*-vormiga lausetes, mis tähistavad eelnenud sündmust, mis omab mõju teise sündmuse toimumishetkel (148). Sel juhul ei tingi gerundiiv osma partitiivivormi.

(147) *Käies väikse Kallega koolitee kaks korda läbi, veendus Pille, et edaspidi saab poiss ise hakkama.*

(148) *Olles vaenlase poolt juba kaks korda tagasi löödud, asusid väed taas rünnakule.*

Harvadel juhtudel on võimalik selle osmaliigi koosinemine eituse (149–151) ja *mata*-vormiga (152). Laiendades eitavavormilist verbi ja *mata*-vormi pole erinevalt objektist absoluutse kardinaalse korduvusosma partitiiv kohustuslik. Sagedasim absoluutne kardinaalne korduvusmäärus on eitavas lauses minimaalset hulka eitav *kordagi*, mis on enamasti sarnaselt objektiga partitiivis (151). Eitades minimaalset toimumiskordade arvu, eitab lause terve sündmuse toimumist.

(149) *Kaht korda ühte jõkke ei astu, lausus Pärn 1977. aastal Herakleitose moodi.* (TÜKK, SG:PRTV)

(150) *Ära kaks korda sama viga tee!* (SG:NOM)

(151) *Kadri pole talle kordagi helistanud.* (SG:PRTV)

(152) *Materjali kordagi süvenemata pole mõtet eksamile tulla.*
(SG:PRTV)

Nagu kestusmääruste puhulgi, eelistatakse tavaliselt korduvusosmat sisaldava eitava lause asemel kasutada teistsugust sõnastust (153).

(153) *Ta kukkus eksamil koguni kolm korda läbi* (pro *Ta ei kukkunud kahte korda eksamil läbi*).

Näitematerjalis tingis *mata*-vorm absoluutse kardinaalse korduvusosma partitiivivormi (152), kuid erinevalt objektist ei ole eitava verbivormi puhul partitiivikasutus kohustuslik (154).

- (154) ...*kaevikraja võistluse olümpiaajaloos pole veel ühegi riigi laskuritel õnnestunud kaks korda võita...* (TÜKK)

Üksikjuhtudel on võimalik absoluutset kardinaalset korduvusosmat kasutada **nominatiivset totaalobjekti tingiva verbivormi** laiendina. Erinevalt tüüpilisest objektist ei nõua impersonaali, imperatiivi ja substantiivi laiendav *da*-infinitiiv noomenifraasiliselt totaalkäändes korduvusosmalt nominatiivivormi.

- (155) ...*kohtualused olid kinnitanud, et neilt oli ainult üks kord / ühe korra suusõnaliselt võlga nõutud* (TÜKK, impersonaal, SG:NOM või SG:GEN)
- (156) *Kohtualuselt oli võlga nõutud üks kord / ühe korra.* (impersonaal, SG:NOM või SG:GEN)
- (157) *Tee treening üks kord / ühe korra tasuta kaasa ja siis otsusta, kas ostad klubikaardi.* (imperatiiv, SG:NOM või SG:GEN)
- (158) *Juulikal tuli tahtmine Rauli veel üks kord / ühe korra näha.* (substantiivi laiendav *da*-infinitiiv, SG:NOM või SG:GEN)

Kokkuvõttes on objekti ning absoluutse kardinaalse korduvusosma käändevalikus palju erinevusi: sarnaselt objektiga nõuab küll *mata*-vorm absoluutse kardinaalse korduvusosma partitiivkäänet, kuid muid vorme laiendab see moodustaja harva ning ta ei pea seejuures kohustuslikult partitiivis olema. Nominatiivset totaalobjekti tingivad verbivormid ei sea piiranguid noomenifraasilise absoluutse kardinaalse korduvusosma totaalkäände.

Objekti käänet tingivad verbivormid ei mõjuta **suhtelise kardinaalse ega ordinaalse korduvusosma** käänet ega üldjuhul ka esinemise võimalikkust. Kumbki osmaliik ei laienda aga enamasti *ma*-infinitiivi. Näiteid suhtelise kardinaalse korduvusosma kasutamisest:

- (169) *Tema saarlaste-naljadedest ei saanud vanaisa iga kord sedamaid aru.* (eitus, SG:NOM)
- (160) “*Kellele sa head teed soovid?*” küsis naine *iga kord võpatades.* (TÜKK, gerundiiv, SG:NOM)

- (161) *Pane asjad iga kord oma kohale tagasi!* (imperatiiv, SG:NOM)
 (162) *Iga kord, kui Oraakel ennustuse lõpetas, lasti rippisild uuesti alla ning ennustaja võis värisevijalu platvormilt lahkuda.* (TK, impersonaal, SG:NOM)
 (163) *Anu ei kahetse, et tal jäi täitmata kavatsus käia iga päev Nõmme spordiklubis harjutamas.* (substantiivi laiendav *da*-infinitiiv, SG:NOM)
 (164) *Noor arst õppis patsienti iga kord ära kuulama.* (*ma*-infinitiiv, osma laiendab *ma*-infinitiivi).

Ordinaalne korduvusosma saab laiendada eitusverbi (165) ja gerundiivi (166), kuid osma kääned need vormid erinevalt objektikäändest ei mõjuta, sest see on ka tavalaises partitiivne (vrd. 77). Eitavas lauses on ordinaalse korduvusmääruse kasutamine tavaline. Erinevalt objektist ei laiendanud *ma*-infinitiivi: osma saab laiendada vaid verbiühendi finiidset peasõna (167). Üldjuhul laiendas ordinaalne korduvusosma ka *mata*-vormi peaverbi. Millist verbi osma laiendab, võib sõltuda lause tõlgendusest: kui eitatakse lausega väljendatavat situatsiooni tervikuna, on osma predikaatverbi laiendiks. Kui eitatakse vaid teise kirja saatmist (saadeti üks, kuid mitte kaht vastust), siis laiendab osma *mata*-vormi (168).

- (165) *Kolmandat korda ma ei proovinud.* (eitus)
 (166) *...esimest korda luges pole lausel nagu viga midagi...* (TÜKK, gerundiiv)
 (167) *Nool ajas 5.35 kaks korda maha ja valmistus kolmandat korda üritama...* (*ma*-infinitiiv)
 (168) *Maarja jättis teist korda vastuse saatmata.* (*mata*-vorm)

Kui ordinaalne korduvusosma esineb **nominatiivset totaalobjekti tingivate verbivormide** laiendina, jääb ta kääned partitiivseks (169–171).

- (169) *Mängi minuga teist korda veel!* (imperatiiv)
 (170) *Seda võistlust peetakse üldse esimest korda* (impersonaal)

(171) *Vanaisal on kavatsus lammas teist korda ära pügada.* (substantiivi laiendav *da*-infinitiiv)

Seega ei ilmnenud analüüsitud näidetest, et objektikäänet mõjutavad verbivormidel oleks mõju suhtelise kardinaalse ning ordinaalse korduvusmääruse käände valikule.

6. Kokkuvõte

Artiklis on uuritud kolme objektisarnaste määraadverbialide (osmade) põhitüüpi: kestus-, korduvus- ja kvantumiadverbialid. Osmaid ühendab määrusega fraasi referendi sisu mitut tüüpi kvantumite määratlejana (ajaline kestus ja korduvus, vahemaa pikkus, millegi kaal, maht ja maksumus) ning nende määruslikud küsivasted: *kui kaua? kui tihti? mitu korda? kui palju?* Objektiga ühendab neid käändekasutus: totaalse ja partsiaalse vormi vaheldumine, mis aga täielikult objekti käändevaheldusega ei ühti.

Kestus-, kvantumi- ja absoluutset kardinaalset korduvusmäärust (nt. *kolm päeva, kolm kilomeetrit, kolm korda*) kasutatakse situatsiooni piiritlemiseks, suhtelist kardinaalset korduvusosmat (nt. *iga päev*) kasutatakse selleks, et muuta situatsioon mittepiiritletuks, ordinaalse korduvusosma (nt. *teist korda*) abil ei saa lause aspekti muuta.

Nähtuse kirjeldamisel on lähtutud peamiselt eesti ja soome grammatikakäsitlustest ja -uurimustest, M. Haspelmathi tüpoloogilisest määrustekäsitlusest ning Ö. Dahli aspektikategooria käsitlusest, kasutatud on peamiselt korpuste näitematerjali. Artikkel võrdleb määraadverbialide vormivalikuid objektiga eeskätt aspektuaalse käitumise ning süntaktiliste tingimuste alusel.

Objekt saab laiendada kõiki **Vendleri aspektuaalseid verbiklasse** (Van Valin 2005). Kestusosma (*terve päeva*) saab eesti, nagu ka soome kui inglise keeles olla tegevuste, mittepüsivate seisundite, mittepiiritletud soorituste ning semelfaktiivide laiendiks. Kestusosma ei saa erinevalt objektist olla kvantifitseerijaks piiritletud sooritustele, saavutustele, püsivatele seisunditele ja aktiivsetele sooritustele.

Artiklis on nelja **semantilise tingimuse alusel võrreldud osmade käändekasutust objekti suhtes**. Objekti ja osma käändevalikut on võrreldud partitiivivaliku kolme tingimuse alusel: (1) mittepiiritletud situatsioonis osalemine, (2) referendi piiritlematus, (3) järgarvsõnalise täiendi esinemine, ning ühe totaalkäände valiku tingimuse alusel: (4) piiritletud referent osaleb piiritletud situatsioonis. Lähtutud on määratlusest, et situatsioon on piiritletud, kui ta on suunatud eesmärgi või piiri saavutamisele, kus tegevus ammendab ennast ja saab millekski muuks, ning kui väidetakse, et eesmärk, piir või lõpp-punkt on saavutatud. Üldjuhul kehtivad samad semantilised käändevaliku tingimused mõlema lause liikme puhul.

Kestus-, kvantumi- ja absoluutseid kardinaalseid korduvusosmasid sisaldavates lausetes ei ole **partitiivobjekti tingimused** täidetud ning seetõttu neid enamasti partitiivivormis ka ei esine, v.a. mitmuse partitiivis umbmäärast kvantumit väljendavad osmad (objekti käändevaliku tingimus 2). Suhtelise kardinaalse korduvusmääruse puhul saab partitiivobjekti tingimus 1 olla täidetud (osmat sisaldav situatsioon on piiritlemata), kuid erinevalt objektist on ta ka siis totaalkäändes. Kolmas tingimus (osmalt partitiivivalikut nõudev järjestust väljendav noomen) ei nõua seevastu objektilt partitiivikäänet, võimalik on ka totaalobjekti kasutus. Kolmas tingimus iseloomustab eelkõige ordinaalset korduvusosmat, mis on partitiivne fraasisisestel, mitte aspektuaalsetel põhjustel.

Osmade puhul on **tingimus objekti totaalkäände valikuks** (tingimus 4: piiritletud referent osaleb piiritletud situatsioonis) enamasti täidetud ning nad esinevad ka enamasti totaalkäändes. Sarnaselt objektiga peavad seega ka osmad vastama tingimusele 4, et olla vormistatud totaalkäändes. Erandina võib lugeda neljanda tingimuse täidetuks näidete puhul, kus ordinaalset korduvusosmat (partitiivis) kasutatakse piiritletud situatsioonis.

Partsiaalobjekti ja nominatiivset totaalobjekti tingivad verbivormid mõjutavad eri osmaliikide kääned erinevalt. Partitiivobjekti nõudvad verbivormid (eitus, gerundiiv ja *ma*-infinitiivi vormid) ei nõua laiendiks partitiivset **kestusosmat**. Sarnaselt objektiga tingivad nomi-

natiivset totaalobjekti nõudvad verbivormid (imperatiiv, impersonaal ja *da*-infinitiiv, kui *da*-infinitiivi tarind on lauses subjektiks, atribuudiks või predikaadiks) enamasti laiendiks ka nominatiivset kestusosmat, kuid erinevalt objektist saab imperatiivi ja impersonaali laiendada ka genitiivne kestusosma

Kvantumiosmalt nõuavad sarnaselt objektiga partitiivset vormi eitus ja *mata*-vorm. Erinevalt objektist ei nõua partitiivi gerundiiv ja *ma*-infinitiiv. Sarnaselt objektiga peavad impersonaali, imperatiivi ja *da*-infinitiivi, kui see on noomenifraasi laiend, laiendavad totaalsed kvantumiosmad olema nominatiivis.

Objekti ning **absoluutse kardinaalse korduvusosma** käändevalikus on palju erinevusi: sarnaselt objektiga nõuab küll *mata*-vorm absoluutse kardinaalse korduvusosma partitiivkäänet, kuid muid partitiivobjekti nõudvaid vorme laiendab see moodustaja harva ning ta ei pea seejuures kohustuslikult partitiivis olema. Nominatiivset totaalobjekti tingivad verbivormid ei sea piiranguid noomenifraasilise absoluutse kardinaalse korduvusosma totaalkäände.

Objekti käänet tingivad verbivormid ei mõjuta **suhtelise kardinaalse** ega **ordinaalse korduvusosma** käänet. Üldjuhul ei mõjuta need vormid ka nende osmade esinemise võimalikkust.

Kuigi objekti ja osmade käändekasutust juhtivad aspektilised tingimused langevad põhiosas kokku, ei saa osmasid kasutada situatsiooni aspekti muutmiseks nii vabalt ja varieeruvalt kui objekti. Samuti on osmade seostumine erinevate Vendleri verbiklasside ja verbivormidega objektist piiratum. Erinevalt objektist on enamiku osmaliikide markeerimata vormiks totaalne.

Lühendid

ADVL	adverbiaal
GEN	genitiiv
NOM	nominatiiv
NP	substantiivifraas
OBJ	objekt
PL	pluural
PRTV	partitiiv
QP	kvantorifraas
SG	singular

Keelenäidete allikad

SK = Tartu Ülikooli süntaktiliselt ühestatud korpus

TK = Tartu Ülikooli tasakaalus korpus

TÜKK = Tartu Ülikooli eesti kirjakeele korpus

Kõik korpused on asuvad aadressil <http://test.cl.ut.ee/korpused/>

EKG II = Eesti keele grammatika II

Google (www.google.com)

Kirjandus

Dahl, Östen 1981: On the definition of the telic-atelic (bounded-nonbounded) distinction. – P. Tedeschi & Z. Zaenen (toim.), *Tense and Aspect*, lk. 79–90. *Syntax and Semantics 14*. New York / Toronto / Sydney / San Francisco: Academic Press.

Dowty, David 1979: *Word meaning and Montague grammar*. Dordrecht: D. Reidel Publishing Company.

EKG II = Ereht, Mati – Kasik, Reet – Metslang, Helle – Rajandi, Henno – Ross, Kristiina – Saari, Henn – Tael, Kaja – Vare, Silvi 1993: *Eesti keele grammatika II. Süntaks, lisa: kiri*. Peatoimetaja Mati Ereht. Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia Keele ja Kirjanduse Instituut.

Ereht, Mati 2000: *Sihitis*. – *Keelenõuanne soovitab 2*. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, lk. 91–98.

Haspelmath, Martin 1997: *From Space to Time. Temporal Adverbials in the World's Languages*. LINCOS Studies in Theoretical Linguistics 02. München / Newcastle: LINCOS Europa.

- ISK = **Hakulinen, Auli** (peatoimetaja) – **Vilkuna, Maria** – **Korhonen, Riitta** – **Koivisto, Vesa** – **Heinonen, Tarja Riitta** – **Alho, Irja** 2004. Iso suomen kielioppi. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Karelson, Rudolf** 2005: Taas probleemidest sõnaliigi määramisel. – Eesti Raken-
duslingvistika Ühingu aastaraamat 1, lk. 53–70.
- Kont, Karl** 1963: Käändsõnaline objekt läänemeresoome keeltes. Eesti NSV Tea-
duste Akadeemia Keele ja Kirjanduse Instituudi uurimused IX. Tallinn.
- Koptjevskaja-Tamm, Maria** – **Wälchli, Bernhard** 2001: The Circum-Baltic
languages. An areal-typological approach. – Östen Dahl & Maria Kopt-
jevskaja-Tamm (toim.), Circum-Baltic Languages, vol. 2: Grammar and
typology, lk. 615–750. Studies in Language Companion Series 55. Am-
sterdam: Benjamins.
- Leino, Pentti** 1991: Lauseet ja tilanteet. Suomen objektin ongelmia. Suomi 160.
Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Metslang, Helena** 2005: Sihitisekäändelised määrused eesti keeles. Bakalaureuse-
töö. Tartu Ülikool.
- Metslang, Helena** (ilmumas): Two types of aspectual opposition of Estonian dura-
tion adverbials? – Aspect in languages and theories. Tartu: University of
Tartu.
- Metslang, Helle** 1997: Maksimaalsuse ja minimaalsuse väljendamine eesti püsi-
ühendites. – Pühendusteos Huno Rätsepale, lk. 139–154. Tartu Ülikooli
eesti keele õppetooli toimetised 7. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus.
- Rajandi, Henno** – **Metslang, Helle** 1979: Määramata ja määratud objekt. Tallinn:
Valgus.
- Rannut, Lehte** 1958: Objektisarnane ajamäärus eesti keeles. – Keel ja Kirjandus
I:10, lk. 604–609.
- Steedman, M. J.** 1977: Verbs, time and modality. Cognitive Science 1, lk. 216–234.
(Viidatud Sulkala 1981 järgi.)
- Sulkala, Helena** 1981: Suomen kielen ajan adverbien semantiikkaa. Acta Univer-
sitatis Ouluensis, Series B, Humaniora No. 8, Philologica No. 3. Oulu.
- Sulkala, Helena** 1996: Expression of Aspectual Meanings in Finnish and Esto-
nian. – Mati Ereht (toim.), Estonian: Typological Studies I, lk. 165–225.
Publications of the Department of Estonian of the University of Tartu 4.
Tartu: University of Tartu.
- Tamm, Anne** 2007: Representing achievements from Estonian transitive sen-
tences. – Ettekanne seminaril Workshop on Semantic Content Acquisition
and Representation (SCAR) 2007. [http://www.sics.se/~mange/scar2007/
Nodalida_Tamm.pdf](http://www.sics.se/~mange/scar2007/Nodalida_Tamm.pdf) (21.10.2007).

- Tuomikoski, Risto 1978:** Objektinsijaisista määrän adverbiaaleista. – Virittäjä 82, lk. 26–51.
- Vaiss, Natalia 2004:** Eesti keele aspekti väljendusvõimalusi vene keele taustal. Magistritöö. Tallinna Ülikool.
- Van Valin, Robert D., Jr 2005:** Exploring the syntax-semantics interface. Cambridge: Cambridge University Press.
- Vendler, Zeno 1967:** Linguistics in Philosophy. Ithaca, New York: Cornell University Press, lk 102–109.